

נראה שהטעם להכרעה זו, שהגמ' הביאה את דברי רב אסי לאחר דברי רב ירמיה מדיפתי, ומשמע שזוהי מסקנתה. ועוד, שדעה זו מתיישבת יותר בפשט המשנה, כפי שהתבאר לעיל בדעת רש"י.

לעומת זאת המאירי בפסחים (צ,א) כותב: "באונן... בשמת לו המת... קודם חצות – נדחה לפסח שני, אלא שאם שחטו וזרקו עליו – טובל ואוכל אף בשאר קדשים". אפשר שטעמו, שרב ירמיה מדיפתי הוא 'בתרא' ביחס לרב אסי (עיין לעיל לד,ב ובקידושין לג,א, שרבינא קיבל ממנו), או שפירש את הסוגיה כפי שהציע בטורי אבן, שאין מחלוקת בנקודה זו.

סיכום

דעת רב ירמיה מדיפתי שהאונן בליל פסח הותר לאכול גם בשאר הקדשים, ורב אסי חולק בדבר (רש"י, ובטורי אבן צידד שלא כן). המחלוקת נעוצה בפשט המשניות, אך יש אומרים שהיא משתלשלת משאלה קודמת, האם אונן מדרבנן, וכל כהן שמנוע מדרבנן לאכול בקדשים בשעת העבודה, זכאי לחלוק בקדשים (זבחי צדק).

רב מרי סובר כרב ירמיה, ואילו אביי כרב אסי (רש"י), וכנראה גם רבא (מעין גנים, ובפנים מאירות חולק).

הרמב"ם ובנו והסמ"ג פסקו כרב אסי, וכן נראית דעת רש"י. המאירי פסק כרב ירמיה מדיפתי.

הפסח לערב... במה דברים אמורים? שמת לו המת אחר חצות... מת לו מת בשלשה עשר וקברו בארבעה עשר... שוחטין עליו וטובל ואוכל לערב אף בשאר הקדשים". מוכח מדבריו, שברישא, במת בערב פסח, אינו אוכל אלא בפסח בלבד, כדעת רב אסי (וכך הבין זאת הר"י קורקוס⁶). הלכה זו מובאת אף בסמ"ג (מ"ע רכד). וכן בהל' ביאת המקדש (ב"י): "יום המיתה, כשם שאסור לאכול בו קדשים מן התורה כך אסור לאכול בלילו מדבריהם, חוץ מן הפסח בלבד שהוא אוכל לערב", ולא כתב "חוץ מליל הפסח".

עוד כתב הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות י,ט): "וכל מי שאינו ראוי לאכול בשעת העבודה, אע"פ שהוא ראוי לעבודה והרי הוא ראוי לאכול לערב – אינו חולק כדי להניח חלקו לערב. כיצד?... והאונן ביום הקבורה... אין חולקין לאכול לערב". פסק את דין משנתנו כפירוש רב אסי, שעוסקת באונן ביום הקבורה.

וכן כתב בנו, ר' אברהם (שו"ת ברכת אברהם סי' ב): "שאמרת בתחלת דברך דמי שמת לו מת (קודם) [אחר] חצות לאו אונן קרינן ביה – טעות הוא, דאע"ג דלא חלה אנינות עליה לענין פסח – חלה עליה לענין קדשים, כדתנן בפירוש: טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים". כך גם נראה מפשטות לשון רש"י בפסחים (צא,ב ד"ה אונן): "אבל לא יאכל אונן לערב בשאר קדשים", שהדברים אמורים גם על ליל פסח (שפת אמת שם).

מערכה רסא. הקרבת קרבנו של אונן, בפסח ושאר הקרבנות (צט,ב-ק,ב)

את הפסח. מצד שני, קרבן הפסח חייב גם להאכל בליל הפסח על ידי בעליו, ובכך יש סתירה לאיסור אכילת קדשים באנינות.

הסוגיה משלבת את הדיון בפסח עם הדיון בהבאת שאר הקרבנות, ונדון עליהם במשותף, תוך הדגשת הצדדים המיוחדים לפסח¹.

דרשת רבי שמעון

ר' שמעון לומד מן הפסוק "ואם זבח שלמים קרבנו" (ויקרא ג,א), שהאדם מביא את קרבנו כשהוא שלם, ולא כשהוא אונן. עניינה של השלמות, שיהיה "שלם בדעתו, שדעתו מיושבת עליו" (הפירוש המיוחס לרש"י, מו"ק טו,ב ד"ה שלמים)². מהמילים "זבח" ו"קרבנו" לומד ר"ש, שדין זה

אונן אסור לעבוד עבודה ולאכול קדשים, אבל איסור זה כשלעצמו אינו סיבה להמנע מהבאת קרבנותיו, שכן בדרך כלל בעל הקרבן אינו צריך להקריבו בעצמו (פרט למקרים מיוחדים, כגון פרו של כהן גדול ביום הכיפורים ומנחת חינוך). ובדרך כלל גם אינו חייב לאכול בעצמו. בסוגיה כאן מתחדש, שיש איסור עצמי בהבאת קרבנותיו של אונן, אף בלא השתתפותו. יש לברר את פרטיו של דין זה: האם הוא נאמר על יום האנינות בלבד, או על כל ימי האבל? האם הוא מן התורה, והאם ניתן להתירו במצבים מסוימים?

שאלה מיוחדת מתעוררת באשר להבאת קרבן הפסח של אונן. מצד אחד, זהו קרבן שיש דחיפות בהבאתו, שכן זמנו קבוע לתאריך מסוים, י"ד בניסן. חומרה מיוחדת יש בו, שהתורה אף קבעה עונש כרת למי שנמנע במזיד מלהקריב

6. ובשושנים לדוד (פסחים פ"ח מ"ח) הבין ברמב"ם להיפך, שאף בליל יום מיתה אוכל בקדשים.

1. לדיון על הבאת קרבנו של אונן יש צדדים נוספים, שלא נדונו בסוגיה: א. האונן שמתו מוטל לפניו פטור מכל המצוות, ושיטת ההלכה שאף אסור לקיימן (שו"ע או"ח סי' עא ס"א), ואם כן אינו יכול לסמוך על קרבנו (שאלה זו אינה קיימת בפסח, שאין בו סמיכה). גם עצם קיום מצוה עבורו יש בה שאלה (עיין שערי תשובה סי' תלא

סק"א לעניין בדיקת חמץ), אבל בנדון דידן יש לומר שהכהנים שלוחי דשמיא (יומא יט,א). ב. אבל בתחילת ימי אבלו אינו נכנס למקדש, כפי שנאמר במסכת שמחות (ו,יא): "ביום הראשון וביום השני אין נכנס להר הבית", והעיר על כך המאירי (מו"ק טו,ב), ואם כן אינו סומך.

2. על פי ביאור זה לעניין השלמות, כתב בליקוטי הלכות (זבח תודה ד"ה רבא) שקרבנו של אונן שטרם נודע לו על פטירת מתו כשר, שכן דעתו מיושבת עליו. ויש

קבורה הוי אונן מדרבנן ואינו מביא קרבן⁶. אבל שאר ימי אבלו מביא, ואפילו איסורא דרבנן לית ביה⁷.

ברם, בתוספתא (זבחים יא,א) הדברים מפורשים: "אין אונן רשאי להביא זבחים כל שבעה", וכך פוסק הרמב"ם (הל' ביאת המקדש ב,יא)⁸.

בפשטות, הרחבת הדין לכל שבעת הימים היא מדרבנן (קרבן אורה צט,ב), שהרי, על פי הדעה המקובלת אין חובת אבלות מדאורייתא, ולכל היותר ביום הראשון בלבד (ראה לעיל מערכה רנח). ברם, יש מהאחרונים שלמדו מלשון הרמב"ם שכל שבעת הימים אסורים מדאורייתא (שכן נראה מדבריו שקרבנו של האבל פסול אף בדיעבד, ראה להלן), ותמיהו על כך (מנחת חינוך, סוף מצוה רסד). ויש שהסבירו, שתקנת חכמים להתאבל גורמת ממילא שהרי הוא עצב, ואינו שלם ומיושב בדעתו (דברות משה גיטין סי' כה ענף ד).

שיטת האמוראים בתחילת הסוגיה: אין איסור דאורייתא בהקרבת פסחו של אונן

הסוגיה דנה על יישומה של הלכה זו, שאונן אינו משלח קרבנו, לגבי קרבן פסח. מן הדין מתברר, שהאמוראים חלוקים בהבנת מקורה ותוקפה של הלכה זו.

הגמ' מקשה על סתירה בין הברייתא הנ"ל, בה אומר ר"ש שאונן אינו משלח קרבנותיו, והוזכר בה שגם אינו מביא קרבן פסח, לבין ברייתא אחרת, בה אומר ר"ש שאונן אוכל את פסחו בערב, שכן אנינות לילה אינה אלא מדרבנן ונדהית מפני מצות אכילת הפסח. מלשון הגמ': "וסבר ר"ש אנינות לילה דרבנן?" נראה, שהסתירה בין הברייתות נעוצה בשאלת אנינות לילה, לאמור: הטעם שאונן אינו משלח את פסחו הוא משום שלא יוכל לאוכלו בערב, ומכאן שאנינות לילה דאורייתא. מן הדברים משתמע, שאם היה רשאי לאכול את הפסח בלילה – רשאי היה להביאו ביום, חרף האנינות. הדבר מעורר תמיהה: הרי האונן אסור לשלח קרבנותיו, וכיצד יביא את הפסח!?

קושי זה קיים גם בתירוץ הראשונים בסוגיה, לפיהם הפסח הוא קרבן יוצא דופן, אותו יכול האונן להביא: כך אומרת הגמ' בתחילה: "לא, לבר מפסח", וכן רב חסדא: "פסח כדי נסביה", ורב ששת: "מאי פסח? שלמי פסח". גם מתירוץ רב מרי: "כאן שמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד... יום

אינו רק בשלמים, אלא גם בכל יתר הקרבנות³, ואף בנדבת עצים ולבונה⁴.

בגמרא כאן לא מופיעה במפורש דעה החולקת על ר"ש. הגמ' במו"ק (טו,ב) אף אומרת בפשטות כהלכה פסוקה: "אבל אינו משלח קרבנותיו, דתניא ר"ש אומר...".

בתורת כהנים (ויקרא נדבה פרק טו,א-ג) ניתן להבין שדעתו שנויה במחלוקת, שכן הובאה שם כביאור למילה "שלמים", לצד ביאורים אחרים למילה זו, כגון דברי ר' יהודה שם: "כל המביא שלמים מביא שלום לעולם". הדברים כמוכן אינם סותרים בתוכם, אבל יש בהם כיוון שונה בפירוש מילה זו: פעולת הקרבן בעשיית שלום, או מצב האדם בזמן הבאת הקרבן (עיין מלבי"ם ויקרא אות קנו). ברם, בתוספתא (זבחים יא,א) נראה בבירור שפירושים אלה אינם חלוקים, וז"ל: "אין אונן רשאי להביא זבחים... שנאמר 'שלמים'. רבי שמעון אומר: שלמים שהכל שלום בהן, מהן למזבח ומהן לכהנים ומהם לבעלים". מלבד שדין האונן מובא בסתמא, ולא כדעת ר"ש, הרי ר"ש עצמו אומר כאן ביאור אחר למילה 'שלמים', ומכאן שהביאורים משלימים זה את זה (ועיין בחסדי דוד שם).

עם זאת, לשיטת רבא בסוגיה כאן (ק,ב) נראה שאכן שיטת ר"ש שנויה במחלוקת⁵.

זמן האיסור - ביום האנינות, או בכל שבעת ימי האבלות?

לשון ר"ש "אונן אינו משלח קרבנותיו" משמעה שמדובר רק על זמן האנינות, דהיינו יום המיתה (וכן יום הקבורה, מדרבנן), ולא כל ימי האבלות.

בגמ' במו"ק (טו,ב) נאמר: "אבל אינו משלח קרבנותיו, דתניא, ר"ש אומר... ולא בזמן שהוא אונן", ומשמע שהדברים אמורים על כל ימי אבלותו. אלא שיש לדחות, שהגמ' נקטה "אבל" אגב כל הסוגיה שם, שמונה את כל האיסורים באבל, וכוננתה כאן ליום האנינות דווקא (כיוצא בזה בעמ' א שם: "אבל אסור להניח תפילין", והיינו ביום הראשון). וכך דעת התוס' רי"ד שם: "לאו כל שבעת ימי אבלותו אסור להקריב קרבן, אלא דוקא כשהוא אונן דהיינו יום המיתה אבל לא שאר הימים, דמדאורייתא לא הוי אונן אלא ביום המיתה... ובזבחים בפרק טבול יום אמרינן דיום

כשהנודב אינו מוסרם לציבור אלא מביאם למזבח כקרבן שלו (קרבן אורה ושפת אמת; עזרת כהנים לתו"כ ויקרא נדבה פרק טז,ג).

5. ראה להלן בדיון על שיטת רבא, ובהערה 23.

6. נראה שאין כוונתו שבסוגיה מוכח שגם ביום קבורה אסור להביא קרבן, שהרי דברי רב מרי: "יום קבורה מדרבנן אינו תופס לילו אלא מדרבנן" מתייחסים לאכילה, אלא שבסוגיה מפורש שיש אנינות מדרבנן ביום הקבורה, וממילא משמע שהאיסור על אונן לשלח קרבנותיו נאמר גם על יום זה.

7. וכן משמע בפירוש הראב"ד לתו"כ (ויקרא נדבה פרק טז,ג): "ולא מיבעיא שאינו אוכל קדשים באנינות... אלא שדורי קרבנותיו נמי לא משדר".

8. וכן במאירי במו"ק שם ובפירוש 'תוספות אחרות' לתו"כ (מהדו' פרידמן עמ' קיז).

להעיר על פירוש 'תוספות אחרות' לתו"כ (מהדו' פרידמן עמ' קיז), שכתב: "אין אונן מביא שלמים, שהוא חסר", וניתן להבין מדבריו שזוהי הגדרה עקרונית, שאינה תלויה בתחושתו ובישוב דעתו.

3. הריטב"א במו"ק טו,ב כתב בשם רבותיו שאונן מביא חטאת ושאר קרבנות הבאים לכפרה, ותמיהו האחרונים מהמפורש בגמ' כאן, שאפילו חטאת ואשם אינו מביא. אפשר שהריטב"א מחלק בין אונן, שאסור בכל הקרבנות, לבין אבל כל שבעה, שאסור רק בנדריים ונדבות, אך בתוספתא (זבחים יא,א) מפורש שכל הזבחים אסורים כל שבעה (כנסת הראשונים כאן, אות כ), ועיין שם בחסדי דוד.

4. בעניין העצים, רש"י כותב שהאיסור על האונן אינו מחמת העצים עצמם, אלא מחמת הקרבן הנלווה להם, וכנראה דעתו שהעצים עצמם אינם בגדר 'קרבן' (לדעת חכמים החולקים על רבי, עיין מנחות כ,ב). ברם, כמה מפרשים סבורים שהדברים כפשטם, וגם לדעת חכמים יש לעצים דין קרבן ואסור להביאם באנינות, על כל פנים

קדמו המאירי (מו"ק טו,ב), הכותב: "אבל שנתחייב בקרבן שאין שעתו עוברת, כגון חטאות ואשמות, אינו משלחן בימי אבלו להקריבם... ואם היתה שעתן עוברת, כגון פסח ושלמי חגיגה¹¹ - משלחן, ועל זו אמרו: אונן טובל ואוכל פסחו לערב, דמשמע שכבר שלחם בארבעה עשר בעזרה"¹².

שילוח קרבנות האונן. האונן (משמאל. לתיאור הקריעה - ראה בהסבר הציוור במערכה רנח) שולח למקדש את קרבנותיו על ידי אחר. אין מקריבים קרבנו של אונן, ונחלקו אמוראים האם איסור זה נאמר גם לגבי קרבן פסח. לפי השיטה המתירה, יש אומרים שהוא הדין לכל הקרבנות שיש להם זמן מיוחד, כגון שלמי חגיגה (מאירי). להלכה פסק הרמב"ם שאונן שמת לו מת בערב פסח קודם חצות - אינו משלח את קרבן הפסח, ואם מת אחר חצות - משלח קרבנו.

שיטת אביו: איסור שילוח הקרבנות דוחה את הקרבת הפסח
תירוצו של אביו לסתירת הברייתות מהווה תפנית בסוגיה: אביו מיישב, שאכן האונן אינו יכול להביא את הפסח, אך זאת בתנאי שפטירת המת היתה בערב פסח קודם

מיתה תופס לילו מדאורייתא, ולפיכך אינו יכול לאכול, משתמע שעצם הבאת הקרבן ביום המיתה - אין בה איסור. זאת מדוע?

רש"י (ד"ה קתני מיהת פסח) כותב: "דבשלמא כולהו איכא למימר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, אלא פסח קשיא". כלומר, הגמ' בקושייתה מתמקדת בסתירה לגבי אכילת הפסח, משום שעל עצם ההקרבה ניתן ליישב שהאיסור על האונן לשלח קרבנותיו הוא מדרבנן, והפסוק אינו אלא אסמכתא, ואיסור זה נדחה מפני המצוה להביא פסח. רש"י אומר זאת על קושיית הגמ', ותוס' (ד"ה אמר) מסיקים מדבריו שכך דעתו גם בביאור שיטתם של רב חסדא ורב ששת ורב מרי. על פי דרך זו היה מקום לומר, שאמנם לגבי השלמים הלימוד הוא דרשה גמורה, אבל הרחבתו לכלל הקרבנות היא אסמכתא⁹.

תוס' מפרשים אחרת: האיסור לשלח קרבן הוא מדאורייתא, וגדרו כ'איסור עשה' ("לאו הבא מכלל עשה - עשה"). אבל בפסח, שנועד בעיקר לשם אכילתו (כדברי המשנה בפסחים פ"ז מ"ד), השלב האסור באנינות הוא האכילה, ולא ההקרבה. ממילא, אם בלילה כבר אינו אונן מדאורייתא - רשאי הוא להביא את הפסח ביום ולאכול בלילה¹⁰.

בשפת אמת (צטב) כתב שני טעמים אחרים להבחנה מדאורייתא בין פסח לשאר הקדשים: א. מכיוון שהכל מביאין את הפסח - הרי זה כעין קרבן ציבור, ואין זה "קרבנו" המסוים של האונן. ב. לא אסרה התורה על האונן אלא את הקרבנות שניתן להביא לאחר זמן, אבל קרבן שחובה להביאו ביום זה - רשאי הוא להביאו. בסברה זו

11. באשר לשלמי חגיגה, יש להעיר לדברי רש"י במו"ק יד,ב ד"ה הא, שברגל אין אנינות לעניין איסור שילוח קרבנו (והרמב"ם לא הזכיר קולא ברגל בעניין זה). ואולי כוונת המאירי לימים שאחרי העצרת, שמצד אחד אינם רגל לעניין ביטול האנינות ומאידך יש בהם מצוה עוברת של שלמי חגיגה. ועיין תוס' בפסחים צב,א ד"ה גבי פסח, שכתבו דלא כמאירי, שאין היתר לאונן להביא חגיגה, ובתוס' הרשב"א שם מפורש שזה אפילו ביום האחרון להבאתם (והזכיר את היום השביעי שאחרי העצרת, כנ"ל). נראה שלדעתם הקלו רק בפסח משום שיש בו כרת, ולא בשום קרבן אחר (וראה במערכה הקודמת, בעניין אכילת שאר הקדשים בליל פסח).

עוד יש לציין לפירוש רש"י בסוגיין, שפירש "שלמי פסח" - "חגיגת י"ד". תוס' בכמה מקומות (כגון לעיל ט,א ד"ה ושלמים) פירשו את המושג "שלמי פסח" על מותר הפסח, ולא הזכירו את הסוגיה כאן, ונראה שמודים לרש"י שכאן מדובר בחגיגת י"ד, שכן הסברה שאומרת הגמ' להקל בו - "הואיל ומחמת פסח אתי כגופיה דפסח דמי" - מובנת רק אם מדובר בחגיגת י"ד, בה קיימות הסברות הנ"ל להקל בפסח: זמנה קבוע, עיקרה בא לאכילה כדי שהפסח יאכל על השובע, ובאה ברוב עם, ומכל מקום, קמשמע לן שאינה כפסח. לשיטת המאירי יש לומר, שאע"פ שלמי חגיגה מותרים - חגיגת י"ד אסורה, משום שהבאתה רשות (כך פסק המאירי פסחים ט,א).

12. השפת אמת כותב את סברתו הנ"ל רק כדי להסביר את השלב הזה בסוגיה, מדוע לא הוקשה לגמ' מדין שילוח קרבנות אלא רק מן האכילה, ואפשר שלפי מסקנתה, כדעת אביו להלן, גם בפסח יש איסור לשלח קרבנו, ואילו המאירי כותב זאת להלכה. אמנם כתב בפסחים (צא) שההיתר לאונן לשלח פסחו נאמר רק במת אחר חצות, כדעת אביו, אבל לדעתו טעם ההיתר אחר חצות משום שזוהי מצוה עוברת ולא משום שלא חלה עליו אנינות. לשיטת המאירי מיושב הדין שכהן גדול שמת בשחרית - בניו מביאים את מנחת החביתין שלו בין הערביים (הל' תמידין ומוספין ג,כב, והתקשה בזה האור שמח שם, ועיין חזו"א זבחים ס"ד ד סק"ח), שכן זהו קרבן שזמנו קבוע (ועיין ריטב"א מ"ק טו,ב, שכתב שהאונן אינו מביא חביתין).

9. מלשון רש"י "דבשלמא כולהו" לא משמע כן. יתכן גם לתלות זאת בהבנות השונות למושג ה'שלמות' הנדרשת בהבאת הקרבן (ראה לעיל הערה 2): אם מדובר על ישוב הדעת - מסתבר שהוא הדין בכל הקרבנות; ואם מדובר על שלמות האדם - יש מקום לומר שזהו דין בשלמים דווקא, הבאים להודיה ושמחה.

10. דברי תוס' ניתנים לשני פירושים: א. מכיוון שהפסח בא לשם האכילה - אכילתו היא עיקר הקרבתו, ולכן זהו מעשה ההקרבה האסור לאונן, הן מדין אכילת קדשים האסורה בכלל לאונן והן מדין הקרבת קדשים. כך נקט ב'שלמי שמחה' על המועדים (ח"א ס"ו), ולפי זה ביסס את חידושו, שקרבן פסח עיקרו ליום ט"ו בניסן, והקרבנו ב"ד אינה אלא משום שאי אפשר להקריב קרבנות בלילה. ב. הקרבת הפסח, שאינה תכלית לעצמה, אינה הקרבה חשובה לאוסרה לאונן. וגם האכילה אינה בגדר הקרבה כלל, ואיסורה רק מדין אכילת קדשים. אין בפסח מעשה הקרבה העומד בפני עצמו, שראוי לאוסרו מצד איסור שילוח קרבנות (כך נראה שהבין במשאת משה פסחים ס"ו).

יש להעיר על תוס', שלכאורה היה מקום לומר סברה דומה גם לגבי עולה, שלא באה מתחילתה אלא להקטרה (לדעת ר' יהושע ש"אם אין בשר - אין דם, ועיין פסחים עז,א בתוס' ד"ה דם, שמציעים לחלק בדין זה בין עולה, שבה ההקטרה חיונית, לבין השלמים). אם כן, יכול האונן לשלח קרבנו ביום אם הבשר יוקטר בלילה!

תוס' מעלים אפשרות נוספת להסברת הגמ', שאמנם האיסור על האונן לשלח קרבנו הוא מדאורייתא, אך הוא נדחה מפני העשה דאורייתא של פסח. תוס' דוחים, שאם כן גם איסור אכילת קדשים באנינות ידחה מפני העשה של אכילת פסח, ובכל הסוגיה מוכח שלא כן, אלא רק אנינות דרבנן נדחית מפני אכילת הפסח. בטעם הדבר ביארו בטהרת הקודש (ק,א) ובחמדת דניאל (צטב), שעשה דוחה איסור המתנגש עמו, אך אינו דוחה פסול שקבעה התורה בדין זה עצמו, וכאן הגדירה התורה שהאונן אינו ראוי להקריב ולאכול.

לגוף עניין האנינות: הברייתא האומרת שיש להיטמא, הרי זה משום שחלה עליו אנינות ובכך נפטר מפסח, ורק משום כך התחייב להיטמא; והברייתא האומרת שאין להיטמא, הרי זה משום שלא חלה עליו האנינות ועדיין הוא מחויב בפסח. עוד מתברר מדברי רש"י, שכאשר חיוב הפסח קדם – האנינות לא חלה כלל, לא רק לעניין ההיתר לשלח קרבנו, אלא גם לעניין אכילת קדשים!¹³ כדעה זו נראה גם מרבנו חננאל והראב"ד¹⁴.

אמנם, בתוס' (פסחים צב,ב ד"ה הכא נמי אונן; מנחות כ,ב ד"ה נפסל) מתבאר שהבינו אחרת, שכן הם כותבים שהחילוק בין קודם חצות לאחר חצות הוא מדרבנן, שכשמת קודם חצות – העמידו חכמים דבריהם אף במקום כרת. נראה שלדעתם איסור שילוח קרבנותיו אינו אלא מדרבנן, ומכיוון שכשמת קודם חצות טרם התחייב בפסח – ראו חכמים לקיים גזרתם ולמונעו מלהקריב¹⁵. מסתבר שלדעתם האנינות קיימת גם כשמת לאחר חצות, ולא כרש"י, שכאשר מת אחרי חצות אין כאן אנינות כלל. כדעה זו משתמע בדברי התוס' ביבמות¹⁶ הרי"ף¹⁷ ורבי אברהם בן הרמב"ם¹⁸.

שיטה קרובה לזו מצינו בשפת אמת (צט,ב) ובאור שמח (הל' ביאת המקדש ב,ח): האנינות אכן חלה, בין אם מת קודם חצות ובין אם מת לאחר חצות, והרי הוא אסור בעבודת המקדש ואכילת קדשים. רק בדין שילוח קרבנות יש קולא מדאורייתא במקרה זה, שכן התורה התכוונה שלכתחילה לא ישלח קרבנו, אבל אם נקלע למצב שכבר התחייב בקרבן, ורק אחר כך התחדשה עליו האנינות – רשאי הוא לשלח¹⁹.

חצות היום, וכך האנינות חלה לפני שעת החיוב בקרבן, אבל אם מת לאחר חצות – חיוב הקרבן קדם, ואין האנינות חלה עליו. אביי מוכיח זאת מברייתות סותרות בעניין החובה להיטמא לקרובים בערב פסח, ויש ליישבן, שזו במת קודם חצות וזו במת אחר חצות.

מדבריו עולה, שהאיסור על האונן לשלח קרבנותיו, ואף את הפסח, הוא מדאורייתא, ואף בהקרבה, ולפיכך אם חלה אנינותו קודם הפסח – אינה נדחית מפני הפסח. כך מפרש רש"י: "כשמת קודם חצות דרחמנא דחייא מהאי קרא דרשינן כשהוא שלם הוא מביא".

לשיטת זו שאיסור השילוח הוא מדאורייתא, ההיתר לשלח קרבנו כשמת אחר חצות צריך ביאור, מדוע "לא חיילא עליה אנינות"? אביי אמנם מדמה זאת לחיוב להיטמא לקרובים, אך לכאורה הדברים אינם דומים: בטומאת הקרובים יש התנגשות בין שתי מצוות: קרבן פסח וטומאת קרובים, וכאן יש מקום לומר שהמצוה הבאה קודם – חיובה חל קודם, ולכן המצוה הבאה אחריה אינה חלה; אולם האנינות היא מציאות, שהאדם אינו שלם, וכיצד ניתן לומר ש"לא חיילא"? לכאורה הרי זה כטומאה, שאף הנטמא אחר חצות אינו יכול לעשות את הפסח (כפי שעולה במפורש גם מהסוגיה כאן). משום שהטומאה היא מציאות, ולא שייך לומר שלא תחול!

אכן, מדברי רש"י (ד"ה לאחותו: "דאפקעתיא אנינות מפסח", וכן ד"ה דילמא) נראה, שכאשר מת אחרי חצות לא חלה האנינות מדאורייתא. אביי מוכיח מן הברייתות לא רק שהחיוב בפסח דוחה חיוב אחר הסותר לו, אלא זוהי ראייה

איסור האכילה בלילה.

16. ע,ב ד"ה אי מה פסח, שכתבו שהאונן שקרובו מת בלילה פסח אסור לכולי עלמא באכילת הפסח, ולא אמרין שמכיוון שבצאת הכוכבים חלה עליו מצות אכילת הפסח הרי היא דוחה את האנינות. גם משמע מדבריהם שהדברים אמורים אפילו למאן דאמר אכילת פסחים מעכבא. נמצא שהם סוברים שלכל הדעות איסור אכילת קדשים באנינות דאורייתא אינו נדחה מפני הפסח.

17. הרי"ף בברכות (י,א) פוסק שאנינות לילה דרבנן, על פי המשנה בפסחים שאונן טובל ואוכל את פסחו לערב. ולדברי רש"י אין ראייה מעצם המשנה, שהרי הגמ' בפסחים (צח,א) מעמידה זאת במת אחר חצות, ואם כן יש לומר שהמשנה סוברת שאכילת פסחים מעכבא, והאונן אוכל בפסח כי לא חלה עליו האנינות כלל, אפילו לעניין אכילת הפסח! אבל לפי מה שהתבאר בשיטת תוס' בפסחים, הראיה מהמשנה אינה תלויה בשאלה אם אכילת פסחים מעכבא, שכן גם אם מעכבא – אין היתר לאכול באנינות דאורייתא.

18. בשו"ת ברכת אברהם (סי' ב) כתב השואל, שכשמת אחר חצות "לא אונן קרינן בה, דהא מחייב קודם לכן ולא חל אנינות עליוה". על כך השיב לו ר"א בן הרמב"ם: "שאמרת בתחלת דברך דמי שמת לו מת (קודם) [אחר] חצות לאו אונן קרינן ביה – טעות הוא, דאע"ג דלא חלה אנינות עליה לענין פסח חלה עליה לענין קדשים".

19. ראייה מסוימת כנגד שיטת רש"י מדעת ר' נחמיה (קא,א), שהשעיר ביום השמיני נשרף מחמת אנינותם של אהרן ובניו. הרי החיוב לאכול את השעיר נוצר בטרם חלה האנינות (עיין רמב"ן ויקרא י,יט ולהלן מערכה רסה הערה 20), ובכל זאת חלה אחר כך האנינות ואסרה את האכילה! אלא שיש לחלק בין מצות קרבן פסח לשאר מצוות, וראה לעיל הערה 11.

13. רש"י (ד"ה אביי) כותב, שלדעת אביי אכילת הפסח אינה מעכבת. נראה שכתב זאת משום שתירוץ אביי מעורר קושי: הרי ר"ש מוכיח שאנינות לילה דרבנן מהדין שאונן אוכל פסחו, ומה ראייתו? לכאורה, גם אם אנינות לילה דאורייתא – הרי במקרה זה לא חלה כלל, כי מת לאחר חצות וחיוב הפסח קדם! לפיכך מפרש רש"י, שלדעתו האכילה אינה מעכבת, ונמצא שאין זו מצוה אחת עם הקרבת הפסח, אלא זוהי מצוה נפרדת המתחדשת בליל ט"ו, לאחר פטירת המת, ונמצא שהאנינות קדמה לחיוב זה. אם כן אין מקום להתיר את האכילה, אלא רק מפני שאנינות לילה דרבנן (שטמ"ק אות יז בתוספת ביאור מבעל קדשי דוד; ועיין פנים מאירות, שביאר טעמו של רש"י באופן אחר, ובמה שהעיר עליו בחמדת דניאל צט,ב). אלא שאם אכילת הפסח אינה מעכבת, נדרש הסבר מדוע התירו חכמים את האנינות מדרבנן לצורך אכילת הפסח, ומה נשתנה הפסח משאר הקדשים, בהם האונן אסור? על כך משיב רש"י, שירדו חכמים לסוף דעתו של אדם, שאם לא נתיר לו את האכילה – ימנע מלהקריב את הפסח. כל עיקרו של קושי זה שהתחבט בו רש"י, נובע מההבנה שלדעת אביי האנינות לא חלה אפילו לענין אכילת קדשים, ואילו היתה חלה – מובנת היטב ראיית ר"ש שאנינות לילה דרבנן. יש בפירוש רש"י לדברי אביי דוחק מסוים, שכן הדעה המקובלת שאכילת פסחים מעכבת, על כל פנים לענין זה שהבעלים צריך להיות ראוי לאכילה (עיין תוס' ק,ב ד"ה אכילת פסחים ורש"ש צט,ב).

14. ראה להלן הערה 29 על הסוגיה בפסחים צח,א.

15. החזו"א (או"ח סי' קכד, בהערות לפסחים צח,א) הסתפק בדבריהם, האם לדעתם איסור שילוח הקרבנות הוא מדרבנן, או שהעמידו דבריהם לענין איסור האכילה באנינות לילה דרבנן. נראה שכוונתו, שוודאי מוכרח מתוס' שהקולא היא גם בשילוח וגם באכילה, ושניהם מדרבנן, אך הספק הוא מה גרם לחכמים להעמיד דבריהם במת קודם חצות, האם מחמת איסור השילוח ביום או מחמת

שילוח קרבן פסח על ידי אונן - שיטות האמוראים				
האמורא	רב חסדא רב ששת ורב מרי	אביי	רבא	
הדין	מותר להקריב ²⁰	מותר להקריב רק אם מת אחר חצות	אסור להקריב, ומותר לאכול אם כבר הקריבו	
רש"י	חומר איסור השילוח	מדאורייתא	מדאורייתא	
	טעם ההיתר בפסח	לא העמידו חכמים דבריהם	כשמת אחר חצות לא חלה האנינות כלל	האנינות חלה אפילו אחר חצות
מפרשים אחרים	חומר איסור השילוח	מדאורייתא (תוס')	מדרבנן והעמידו דבריהם (תוס' בפסחים)	כאביי. האיסור להקריב במת קודם חצות, וכשר בדיעבד אם הקריבו (מפרשי הרמב"ם)
	טעם ההיתר בפסח	עיקרו לאכילה (תוס') וזמנו קבוע (שפת אמת)	במת אחר חצות לא העמידו דבריהם	

שיטת רבא

אלו חולקים על דרשת ר"ש, ולדעתם האונן משלח קרבנותיו!²³

בתוס' בסוכה (כה, ב ד"ה משום דלא מטא) נראה שמפרשים את דברי רבא אחרת לגמרי. רבא לא בא לתרץ את הסתירה בדברי ר"ש על אונן, אלא את הסתירה בדברי ר' עקיבא על הטומאה לקרובים בערב פסח: אם כבר שחטו – לא יטמא, כדי שיוכל לאכול, ואם לא שחטו – יטמא, אע"פ שכבר התחייב בפסח בחצות. ז"ל התוס' שם: "לרבא דאמר התם אידי ואידי לאחור חצות, כאן קודם ששחטו וזרקו עליו כאן לאחור ששחטו וזרקו עליו, אלמא מטמא לקרובים אפילו היכא דמטא זמן חיובא דפסח, מאחר שלא שחטו וזרקו עליו". על פי דרכם נראה, שרבא מודה לאביי שכשמת אחר חצות אין איסור הקרבה באנינות, ולכן הדיון רק על ההתנגשות בין מצות קרבן פסח לבין מצות טומאת קרובים. כך פירש גם האור זרוע (הל' אבלות סי' תלב), שרבא סותר את ראיית אביי מן הברייתות, אבל אינו חולק עליו בעצם הדין שאנינות לא חלה אחרי חצות.

פירוש זה מוקשה: הרי בברייתא האומרת "לא יטמא" נאמר: "היה הולך לשחוט את פסחו", וכיצד ניתן להעמידה דווקא לאחור ששחטו וזרקו עליו?²⁴

לביאור נוסף לדברי רבא, עיין בדיון להלן על שיטת הרמב"ם.

רבא, בסיום הסוגיה, אומר: "אידי ואידי אחר חצות, ולא קשיא: כאן קודם ששחטו וזרקו עליו, כאן לאחור ששחטו וזרקו עליו". רש"י מפרש שדברי רבא מוסבים על הסתירה בין הברייתות אליבא דר' שמעון, האם האונן עושה פסח או לא, ודעתו כאביי שאיסור שילוח הקרבנות הוא מדאורייתא, ורבא אף מחמיר מאביי, וסובר שהאונן אינו יכול להביא פסח אפילו אם המת נפטר לאחר חצות היום, כשכבר התחייב בפסח. ההיתר לאכול את הפסח בערב אינו אלא למי שאנינותו חלה לאחר שכבר נשחט הפסח ונזרק דמו, ונמצא שקרבנו הובא בטרם היה אונן²¹. גם תוס' (ד"ה אכילת פסחים) דנים בדברי רבא על דחיית האנינות, ומכאן שפירשוהו כדברי רש"י, שהוא בא ליישב את הסתירה בשאלה האם אונן עושה פסח. מסתבר שאף התוס' בפסחים ומנחות הנ"ל יודו, שלדעת רבא איסור השילוח הוא מדאורייתא²².

יש לשאול על רבא: כיצד יסביר את המשנה בפסחים (צ, ב-צא, א): "האונן... שוחטין עליהן", ממנה מוכח שניתן להקריב פסחו של אונן? כמו כן מבואר בברייתא כאן: "הרי שהלך לשחוט את פסחו... ושמע שמת לו מת... לא יטמא", כדי שיוכל להקריב את פסחו! נראה בדעת רש"י, שרבא אומר את דבריו בשיטת ר"ש דווקא, ואילו מקורות

20. לדעת רב מרי אם מת לו מת ב"ד לא ישלח, אך לא משום איסור השילוח אלא משום איסור האכילה, כי אנינות לילה דאורייתא.

23. כן כתב הקרן אורה קא, ד"ה אביי, לגבי הברייתא; ובליקוטי הלכות כתב כך גם לגבי המשנה בפסחים, אלא שלדעתו זהו דוחק, המטה לפירוש הרמב"ם בסוגיה, כדלהלן. בשפת אמת (ק, א) מציע שכך סוברת הברייתא גם לפי אביי.

24. עמד בזה בדברי מלכיאל ח"א סי' כב אות י, ועי"ש אות יג. באגרות משה (או"ח ח"א סי' קפ) פירש את הסוגיה על פי תוס' בסוכה באופן אחר.

21. מדברי רבא משתמע שהקטרת האימורים יכולה להעשות גם בהיותו אונן, וצריך ביאור מאי שנא מעצים ולבונה.

22. היה מקום לומר, שחכמים העמידו דבריהם במקום כרת אף במקרה זה, ולא הקלו אלא לגבי אכילה באנינות לילה. אבל הדעת נוטה, שאם לאיסור השילוח אין עיקר בתורה כלל – לא מסתבר שחכמים יחמירו בו כשמת לאחר חצות, ויקלו דווקא

פסקי הרמב"ם

הרמב"ם (הל' ביאת המקדש ב,יא) פוסק: "האבל אינו משלח קרבנותיו כל שבעה, אפילו יין או עצים או לבונה. וכן המצורע... אבל המנודה יש בו ספק... לפיכך אם הקריבו עליו – נרצה". הרמב"ם פוסק כר' שמעון, שכן הגמ' במו"ק מביאה את דבריו בפשטות, כאמור, ומדבריו בסיפא לגבי המנודה משתמע, שקרבנם של אבל ומצורע פסול אף בדיעבד!

בהלכות קרבן פסח (ו,ט) פוסק הרמב"ם: "האונן ראוי לאכול הפסח לערב, מפני שאנינות לילה מדבריהם – לא העמידו דבריהם בדבר זה במקום כרת, אלא שוחטין עליו... במה דברים אמורים? שמת לו המת אחר חצות, שכבר נתחייב בקרבן פסח, אבל אם מת לו המת קודם חצות – אין שוחטין עליו, אלא ידחה לשני [כלומר, לפסח שני]. ואם שחטו עליו וזרקו הדם – טובל ואוכל לערב".

מלשונו ברש"א "לא העמידו דבריהם" משתמע, שסיבת האיסור בסיפא כשמת קודם חצות איננה מפני איסור האכילה בלילה, שבוה העמידו דבריהם, אלא מפני האיסור העצמי בהקרבת קרבנו של אונן, הנדון בסוגיה כאן, וכדעת אביי.

פסקי הרמב"ם מעוררים כמה שאלות: א. מדוע פסק כנגד רבא, שאפילו מת אחר חצות אין שוחטין עליו? הרי הלכה כרבא נגד אביי! ב. מה המקור לדבריו בהלכות ק"פ שאם שחטו וזרקו עליו – הקרבן כשר בדיעבד? ג. כיצד יתיישבו הדברים עם המשתמע בהל' ביאת המקדש, שקרבנו של אונן פסול?

הר"י קורקוס דן בשתי השאלות הראשונות, ומבאר שהרמב"ם פירש את דברי רבא, ש"כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו" אין פירושו שמת אחרי השחיטה, אלא מת לפניה ועשו שלא כהלכה ושחטו עליו, ובמקרה זה רשאי לאכול את פסחו (ראה להלן). נראה שזוהי גם כוונת הכס"מ, ועיין לח"מ). על פי זה צריך להגיה בדברי רבא: "אידי ואידי קודם חצות", שכן לאחר חצות אף הוא מודה לאביי ששוחטין עליו לכתחילה²⁷. בכך מתיישבות שתי השאלות: הרמב"ם פוסק כאביי כי רבא מודה לו, ומכשיר בדיעבד כששחטו וזרקו עליו כי כך אומר רבא במפורש²⁸.

גם על פי שיטת רש"י בסוגיה, יש מקום להכרעת הרמב"ם כאביי על פי הסוגיה בפסחים (צח,א), הנוקטת בפשטות שאם מת אביו קודם חצות "חיילא עליה אנינות" ואינו

נדבת עצים עם קרבן. רשאי כל אדם לנדב עצים למערכה, וזאת בשני אופנים: כקרבן שלו, או כעצים למערכה לקרבנות הציבור, אם ימסרם לציבור (עיין משנה למלך הל' שקלים ד,ו ומקדש דוד סי' יא,ג). בימי הבית השני היו משפחות קבועות שנדבו עצים בתאריכים קבועים מדי שנה, וביום הבאת העצים היו מביאים איתם קרבן עולה, והוא נקרא "קרבן עצים" (רמב"ם הל' כלי המקדש ו,ט, ועיין ריטב"א תענית כו,א, וגבורת ארי שם). לדעת רש"י, הדין האמור בברייתא כאן שהאונן אינו משלח עצים - כוונתו לקרבן הבא עמהם, אבל העצים עצמם אינם נחשבים כקרבן לעניין זה. מדברי הרמב"ם משתמע שאפילו נדבת עצים בפני עצמם אסורה לאונן (ראה הערה 4).

אונן ששילח קרבנותיו - האם כשרים בדיעבד?

בפשטות, דין זה תלוי בשאלה האם איסור השילוח הוא מדאורייתא או מדרבנן, שכן איסור דרבנן אין בכוחו לפסול את הקרבן. כאמור, נראה שמסקנת הסוגיה שהאיסור מדאורייתא (כדעת רבא, ואף לדעת אביי אליבא דרש"י, ולתוס' כן הוא לכל שיטות האמוראים, בכל הקרבנות פרט לפסח). אלא שגם אם באיסור דאורייתא עסקינן, יש לדון האם זהו איסור בעלמא על האונן, ולכתחילה, או שזהו פסול בקרבן.

מלשון התוספתא (זבחים יא,א): "אין אונן רשאי להביא זבחים", משמע שזהו דין על הגברא, ולכתחילה בלבד, ולא פסול בקרבן (חזון יחזקאל). כך נראה בבירור מן המאירי במו"ק הנ"ל, שהרי לדעתו אפילו לכתחילה מותר להקריבו בכל מצוה עוברת, כגון שלמי חגיגה²⁵. לעומת זאת מדברי רש"י בסוגיה דייקו כמה אחרונים שהקרבן פסול²⁶. ברמב"ם יש בנדון זה סתירה לכאורה, כדלהלן.

25. אף כתב שם בעניין הספק על מנודה, ש"רוב פוסקים" מתירים לשלח לכתחילה מחמת הספק, ולא כרמב"ם להלן שהכשיר רק בדיעבד.

26. רש"י (קב, ד"ה אידי ואידי) מפרש את דברי רבא, שהיתרו של האונן לאכול בפסח נאמר אם מת לאחר הקרבת הקרבן; ומשמע שאם מת קודם ההקרבה ועברו והקריבו עליו – אינו אוכל בפסח (מראה כהן; קדשי דוד). ויש לדחות, שרש"י מעדיף לדבר על הדין לכתחילה, משום שכך משתמע מלשון ר' שמעון "שהרי אמרו אונן טובל ואוכל", אבל הוא הדין בדיעבד כשעברו ושחטו עליו.

27. הר"י קורקוס מציע להגיה בלשון מסופקת: "אפשר", אבל כך נקטו כמה

אחרונים: חק נתן קב; גר"א, בהגהותיו למסכת שנדפסו במהד' וילנא דף קלא,ב; ליקוטי הלכות. להגהה זו אין אישור מכת"י כלשהו. יש מקום ליישב גם את גרסתנו לדרך זו, ש"אידי ואידי לאחר חצות" היינו שמת קודם חצות אבל החילוק בין הברייתות נעוץ במה שהתרחש אחר חצות, האם שחטו עליו או לא.

28. הסמ"ג (מ"ע רכד) מעתיק את לשון הרמב"ם, וכותב: "ואם שחטו עליו וזרקו את הדם טובל ואוכל לערב, כדמוכח בפרק מי שהיה טמא". כוונתו כנראה לסוגיה בפסחים צב,ב, ופירשה שלא כתוס' שם ד"ה הכא, שהעמידה באונן אחר חצות, אלא באונן קודם חצות ועברו ושחטו עליו, וכן פירש מדעתו בספר 'עזרת ישראל' (זיטמן) בפסחים שם.

סוברים שהוא מדאורייתא (רבא; אביי לפירוש רש"י ותוס' כאן; ודעת תוס' שאף השיטה הראשונה בסוגיה, של רב חסדא רב ששת ורב מרי, סוברת כן). ויש סוברים שהוא מדרבנן (השיטה הראשונה בסוגיה, לפירוש רש"י; אביי, לפירוש תוס' בפסחים ומנחות).

באשר לקרבן פסח, שיטת האמוראים בתחילת הסוגיה שהוא מותר לגמרי, והדבר הוסבר בדרכים שונות: לשיטתם כל האיסור מדרבנן (רש"י); פסח שונה משום שעיקרו לאכילה (תוס'); או משום שזמנו קבוע (שפת אמת; וכבר המאירי היקל בכך, ולדעתו הוא הדין בשלמי חגיגה). אביי מתיר את הקרבנו רק אם הקרוב מת אחר חצות, משום שחיוב הפסח קדם לאנינות. לשיטה זו, יש מפרשים שהאנינות לא חלה כלל, אף לעניין אכילת קדשים (רש"י וסיעתו), ויש מפרשים שזוהי קולא בשילוח הקרבנות בלבד (שפת אמת, וכן משמע בכמה ראשונים). רבא אוסר לשלח קרבנו אפילו אם מת אחר חצות (לפירוש רש"י, ובתוס' בסוכה הסבו דברי רבא לעניין אחר, ודבריהם צ"ע). הרמב"ם פוסק כדעת אביי, משום שפירש (או אף גרס) שרבא אינו חולק עליו, או משום שהסוגיה בפסחים הולכת בשיטתו.

אונן שקרבנו הוקרב באיסור – ברמב"ם יש סתירה לכאורה בשאלה האם קרבנו כשר בדיעבד, ונחלקו בזה האחרונים: יש שפוסלים (קרבן אורה), או שעל כל פנים הקרבן לא עלה לבעלים (אור שמח), ויש מכשירים (חזו"א, וכן נראה במאירי).

עושה את הפסח, ואם מת אחר חצות – יכול לעשות את הפסח²⁹. כך סתימת הגמ' ודעת כל האמוראים שם: רבה³⁰, אביי, רב שרביא, רב אשי ורבינא.

בעניין כשרות הקרבן בדיעבד, מצינו באחרונים כמה הבנות בשיטת הרמב"ם: יש שתפסו דברי הרמב"ם בהל' ביאמ"ק כמשמעם, שדין זה מעכב (מנחת חינוך רסד ודברי מלכיאל ח"א סי' כב; ובחסדי דוד זבחים יא,א פירש זאת מטעם היסח הדעת), ויש שסייגו זאת ליום הראשון דווקא, בו חלה האנינות מדאורייתא (קרבן אורה צטב)³¹. יש אומרים, שכוונתו שהקרבן כשר, אך לא עלה לבעליו, ודינו כקרבן נדבה (אור שמח הל' ביאמ"ק שם; זכר יצחק סי' טט)³². ויש אומרים שלדעתו זהו דין לכתחילה בלבד, "למצוה בעלמא מפני כבוד הקרבנות" (חזו"א זבחים סי' ד סק"ח)³³.

סיכום

רבי שמעון לומד מן הכתוב שאונן אינו משלח קרבנותיו, והגמ' במועד קטן מביאה את דעתו בפשטות, ונראה שאין חולק בדבר (ולדעת רש"י נראה שיש ברייתא החולקת). איסור זה נוהג בכל שבעת ימי האבלות (תוספתא ורמב"ם, ונחלקו האחרונים האם כל השבעה מדאורייתא; ולתוס' רי"ד אינו אלא באונן).

בגמרא ובראשונים דנו על מקור האיסור ותוקפו: יש

מערכה רסב. זמן האנינות מדאורייתא: יום המיתה ודין לילו (צטב-קא,ב)

שהכל מודים שהמגבלות המוטלות על האונן חלות גם בלילה זה, כדברי הגמ' (ק,ב): "מי איכא דלית ליה דיום מיתה תפיס לילו מדרבנן?", כלומר, לפחות מדרבנן. מכל מקום, מצאנו מחלוקת תנאים בשאלה האם אנינות הלילה

עיקרו של זמן האנינות, האבל הכבד על מותו של קרוב, הוא יום המיתה. 'אנינות לילה' היא הרחבת דיני האונן גם ללילה שלאחר יום המיתה. אנינות הלילה נדונה בכמה סוגיות כאן ובמקומות אחרים, ומן הסוגיות עולה,

30. לפנינו: "רבא", וכן בר"ח שם, וזה סיוע לפירוש שרבא כאן אינו חולק על דינו של אביי. אבל בגליון הש"ס מגיה "רבה", וכך מסתבר מסדר האמוראים בסוגיה.

31. בעניין הסתירה לדין קרבן פסח, בו הרמב"ם מכשיר בדיעבד, בקרבן אורה מחדש שבפסח הציץ מרצה בדיעבד על קרבן האונן, כשם שמרצה על הטומאה. אולי טעמו, שהתורה אסרה את קרבן האונן בגלל קרבתו למת והחשש שיטמא, ואם הטומאה מתכפרת בציץ – כך גם האנינות. מכל מקום קשה, שלא מצינו חילוק בריצוי הציץ בין קרבן פסח לבין שאר הקרבנות, פרט לטומאה הדחוייה בציבור.

32. א. על פי זה יישב בזכר יצחק את הסתירה להל' קרבן פסח, שכן קרבן פסח בא בעיקרו לאכילה ולא לריצוי, ולכן הבעלים יצאו ידי חובתם אע"פ שיש בהם חסרון. ב. באור"ש מחלק, שעולה ושלימים כשרים, כשם באים אף לאחר מיתת בעלים, ואילו חטאתו ואשמו פסולים.

33. החזו"א נדחק לפרש את לשון הרמב"ם על מנודה "שאם הקריבו עליו נרצה" ואין כאן נדנוד חטא, מה שאין כן באונן ומצורע. באופן אחר יש לפרש, שמכיוון שהגמ' במ"ק טו,ב נשארה בתיקו לגבי מנודה – כתב הרמב"ם שספקו כשר בדיעבד, כדרכו בכל הספקות, וכך דעתו גם לגבי אונן ומצורע, ולא כתב זאת בעניינם כי אין על כך מקור ברור.

29. בגמ' שם לא מפורש מה הבעיה בכך שחלה עליו אנינות, ומדוע הדבר מונע מלעשות את הפסח, ובראשונים הוסבר הדבר בכמה דרכים: א. רש"י (ד"ה אי נימא) מפרש שהאונן אמנם יכול לעשות את הפסח, אך לא ישחטו עליו בפני עצמו אלא בחבורה. ובש"ת ברכת אברהם (ל"א בן הרמב"ם, סי' ב) הביא פירוש זה והרבה להקשות עליו מכמה צדדים. ב. פירוש נוסף ברש"י (ד"ה ל"א), שכאשר חלה עליו אנינות "תו לא חיילא עליה חיובא דפסח", ונראה שכוונתו לדין שאונן פטור מכל המצוות (וכן פירש בערוך השולחן העתיד, סי' קצ"א). לדרך זו מתחדש, שהאונן פטור רק ממצוה שחיובה חל אחרי האנינות. ג. תוס' (ד"ה הא) מבארים זאת על פי הסוגיה כאן, שהבעיה בשילוח קרבנותיו. ד. ר"ח שם מזכיר את המושגים "אנינות דאורייתא" ו"אנינות דרבנן", ונראה שפירש שסוגיה זו סוברת אנינות לילה דאורייתא (וראה במערכה הבאה, שר"ח פוסק כך להלכה), והמניעה מלהקריב משום שלא יוכל לאכול בערב. הראב"ד (על ה"ף ברכות ט"א), משלב את שני הפירושים האחרונים, וכותב שהגמ' מקשה לשתי הדעות: למ"ד אנינות לילה דאורייתא – מצד האכילה בלילה, ולמ"ד אנינות לילה דרבנן – מצד איסור שילוח הקרבנות. על פי ר"ח והראב"ד מתברר מסוגיה זו, שהדין במת אחר חצות שלא חלה עליו האנינות פירושו שגם אכילת קדשים הותרה לו, ולא רק הקרבה, וכשיטת רש"י הנ"ל בפירוש דברי אביי.